

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण
प्राधिकृत प्रकाशन

मंगळवार, एप्रिल २०, २००४/चैत्र ३१, शके १९२६

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

भाग चार

महाराष्ट्र विधानमंडळाचे अधिनियम व राज्यपालांनी प्रख्यापित केलेले अध्यादेश व केलेले विनियम

अनुक्रमणिका

पृष्ठे

सन २००४ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक ८.-शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन करण्यासाठी आणि शासकीय कर्तव्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध करण्यासाठी तरतूद करण्याकरिता अध्यादेश.

१३६-१४४

सामान्य प्रशासन विभाग

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक २० एप्रिल २००४.

MAHARASHTRA ORDINANCE No. VIII OF 2004.

AN ORDINANCE

TO PROVIDE FOR REGULATION OF TRANSFERS OF GOVERNMENT SERVANTS AND PREVENTION OF DELAY IN DISCHARGE OF OFFICIAL DUTIES.

सन २००४ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक ८.

शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन करण्यासाठी आणि शासकीय कर्तव्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध करण्यासाठी तरतूद करण्याकरिता अध्यादेश.

२००३ ज्येष्ठार्थी, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी, दिनांक २५ ऑगस्ट २००३ रोजी, महाराष्ट्र शासकीय चा कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन आणि शासकीय कर्तव्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध अध्यादेश, २००३ (थात यापुढे ज्याचा निर्देश " उक्त अध्यादेश " असा करण्यात आला आहे), प्रख्यापित केला होता ;

भाग चार-३१

(१३६)

[किंमत ९.०० रुपये]

आणि ज्याअर्थी, दिनांक ८ डिसेंबर २००३ रोजी, राज्य विधानमंडळाचे अधिवेशन पुन्हा सुरू झाल्यावर, उक्त अध्यादेशाचे विवक्षित सुधारणांसह राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करण्यासाठी, दिनांक ९ डिसेंबर २००३ रोजी, सन २००३ चे विधानपरिषद विधेयक क्रमांक १५ म्हणून एक विधेयक महाराष्ट्र विधानपरिषदेमध्ये सादर करण्यात आले होते ;

आणि ज्याअर्थी, दिनांक १९ डिसेंबर २००३ रोजी, राज्य विधानमंडळाच्या अधिवेशनाची सत्रसमाप्ती झाल्याने, उक्त विधेयक राज्य विधानमंडळात संमत होऊ शकले नाही ;

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाच्या तरतुदी अंमलात असण्याचे चालू राहणे इष्ट वाटत होते, आणि म्हणून दिनांक १६ जानेवारी २००४ रोजी महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांनी सन २००४ चा महा. अध्या. क्रमांक १ प्रख्यापित केला होता ;

आणि ज्याअर्थी, दिनांक १५ मार्च २००४ रोजी राज्य विधानमंडळाचे अधिवेशन पुन्हा भरल्यानंतर, सन २००३ चे प्रलंबित विधानपरिषद विधेयक क्रमांक १५ राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांच्या संयुक्त समितीकडे विचारार्थ पाठविण्यात आले व ते संयुक्त समितीकडे प्रलंबित आहे ;

आणि ज्याअर्थी, भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद २१३ (२) (क) मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे, सन २००४ चा अध्यादेश क्रमांक १, राज्य विधानमंडळाच्या पुन्हा भरलेल्या अधिवेशनापासून सहा आठवड्यांचा कालावधी समाप्त झाल्यावर म्हणजे, दिनांक २५ एप्रिल २००४ नंतर अंमलात असण्याचे बंद होईल ;

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाच्या तरतुदी अंमलात राहणे इष्ट वाटते ;

आणि ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नाही आणि यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनासाठी, उक्त अध्यादेशाच्या तरतुदी अंमलात असण्याचे चालू राहण्यासाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी त्वरित कार्यवाही करणे जीमूढे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल महाराष्ट्राच्या राज्यपालांची खात्री पटली आहे ;

त्याअर्थी, आता, भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद २१३ च्या खंड (१) द्वारे प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा वापर करून, महाराष्ट्राचे राज्यपाल, याद्वारे, पुढील अध्यादेश प्रख्यापित करीत आहेत :—

प्रकरण एक

प्रारंभिक

- संक्षिप्त नाव, प्रारंभ व प्रयुक्ती.
१. (१) या अध्यादेशास, महाराष्ट्र शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन आणि शासकीय कर्तव्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध अध्यादेश, २००४ असे म्हणावे.
- (२) तो, दिनांक २५ ऑगस्ट २००३ रोजी अंमलात आला असल्याचे मानण्यात येईल.
- (३) तो, अखिल भारतीय सेवेतील महाराष्ट्र संवर्गाच्या अधिकाऱ्यांसह राज्य सेवेतील सर्व शासकीय कर्मचाऱ्यांना लागू असेल :

परंतु, एकाकी संवर्गातील बदलीयोग्य नसलेल्या पदांवर नियुक्त केलेले कर्मचारी आणि न्यायसेवेच्या प्रशासनिक नियंत्रणाखालील कर्मचारी यांना प्रकरण दोन लागू होणार नाही आणि अखिल भारतीय सेवेतील महाराष्ट्र संवर्गाच्या अधिकाऱ्यांना प्रकरण तीन लागू होणार नाही.

व्याख्या. २. या अध्यादेशामध्ये, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,—

(क) “सक्षम प्राधिकारी” याचा अर्थ, शासकीय कर्मचाऱ्यांचा नियुक्ती प्राधिकारी, असा आहे आणि त्यात, कलम ६ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या, बदली करणाऱ्या प्राधिकाऱ्यांचा समावेश होतो ;

(ख) “ विभाग ” किंवा “ प्रशासनिक विभाग ” याचा अर्थ, महाराष्ट्र शासन कार्यनियमावलीच्या पहिल्या अनुसूचीमध्ये विनिर्दिष्ट केलेला. महाराष्ट्र शासनाचा विभाग असा आहे ;

(ग) “ शासन ” किंवा “ राज्य शासन ” याचा अर्थ, महाराष्ट्र शासन असा आहे ;

(घ) “ गट अ, ब, क आणि ड पदे ” याचा अर्थ, शासनाच्या आदेशानुसार, वेळोवेळी, गट अ, ब, क आणि ड म्हणून वर्गीकृत केलेली, शासनाच्या नियंत्रणाखालील पदे, असा आहे ;

(ड) “ शासकीय कर्मचारी ” याचा अर्थ, महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तणूक) नियम, १९७९ च्या नियम २(ब) मध्ये व्याख्या केलेले शासकीय सेवक किंवा कर्मचारी असा आहे, आणि यात अखिल भारतीय सेवेतील अधिकारी व न्यायसेवेच्या प्रशासनिक नियंत्रणाखालील कर्मचारी (न्यायिक अधिकार्यांव्यतिरिक्त) यांचा समावेश होतो ;

(च) “ पद ” याचा अर्थ, शासकीय कर्मचार्यास नेमून देण्यात आलेले किंवा त्याची पदस्थापना केलेले काम किंवा कर्तव्यपद, असा आहे ;

(छ) “ सेक्रेटरीट सेवा ” याचा अर्थ, मंत्रालयीन विभागांमधील राज्यसेवा, असा आहे ;

(ज) “ बदली ” याचा अर्थ, शासकीय कर्मचार्याची कामाच्या एका पदावरून किंवा एका ठिकाणाहून कामाच्या दुसऱ्या पदावर किंवा दुसऱ्या ठिकाणी पदस्थापना, असा आहे, आणि त्यामध्ये एकाच शहरातील एका कार्यालयातून दुसऱ्या कार्यालयात केलेल्या पदस्थापनेचाही समावेश होतो ;

(झ) “ बदली करणारे प्राधिकारी ” याचा अर्थ, कलम ६ मध्ये नमूद केलेले प्राधिकारी, असा आहे.

प्रकरण दोन

पदस्थापनेचा पदावधी आणि बदली व बदली करणारे प्राधिकारी

३. (१) अखिल भारतीय सेवेतील अधिकारी आणि अ, ब आणि क गटातील राज्य शासनाचे सर्व सेवक किंवा कर्मचारी यांच्याकरिता एखाद्या पदावर असण्याचा सामान्य कालावधी तीन वर्षांचा असेल :

परंतु, असा कर्मचारी हा, गट क मधील बिगर-सेक्रेटरीट सेवेतील कर्मचारी असेल तर, अशा कर्मचार्याने धारण केलेल्या पदावर दोन पूर्ण पदावधीची सेवा पूर्ण केल्यानंतर, त्याची त्या ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी बदली करण्यात येईल :

परंतु आणखी असे की, असा कर्मचारी सेक्रेटरीट सेवेत असेल तर, अशा कर्मचार्याला तीन वर्षांपेक्षा अधिक कालावधीसाठी त्याच पदावर ठेवण्यात येणार नाही आणि लागोपाठच्या दोन पदावधीपेक्षा अधिक पदावधीसाठी त्याला त्याच विभागात ठेवण्यात येणार नाही.

(२) गट ड मधील कर्मचाऱ्यांसाठी सामान्यपणे पदावधी निश्चित केला जाणार नाही. ते ज्या ठिकाणी काम करीत असतील त्या ठिकाणच्या बाहेर ज्या ठिकाणी त्यांनी बदली करण्याची विनंती केली असेल तेथे निर्बाध रिक्त पद असल्याखेरीज किंवा परस्पर संमतीने बदली मागितली असल्याखेरीज किंवा त्यांच्याविरुद्ध गंभीर स्वरूपाची साधार तक्रार आली असल्याखेरीज, त्यांची त्या ठिकाणाहून अन्यत्र बदली केली जाणार नाही.

बदलीचा
पदावधी.

४. (१) सामान्यपणे, कोणत्याही शासकीय कर्मचाऱ्याने कलम ३ मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे त्याच्या नेमणुकीचा पदावधी पूर्ण केला असल्याखेरीज त्याची बदली करण्यात येणार नाही.

(२) सक्षम प्राधिकारी, प्रत्येक वर्षाच्या जानेवारी महिन्यात, त्या वर्षी एप्रिल व मे महिन्यात बदलीसाठी पात्र होतील अशा शासकीय कर्मचाऱ्यांची यादी तयार करील.

(३) कलम ६ मधील तक्त्यातील नोंदी (क) व (ख) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या गट अ अधिकाऱ्यांकरिता पोट-कलम (२) अन्वये, संबंधित सक्षम प्राधिकाऱ्याने तयार केलेल्या बदलीच्या यादीला मुख्य सचिवाशी किंवा यथास्थिति, विभागाच्या संबंधित सचिवाशी विचारविनिमय करून, मुख्यमंत्र्याकडून किंवा यथास्थिति, संबंधित मंत्र्याकडून अंतिम मान्यता देण्यात येईल :

परंतु, अशा बदलीच्या बाबतीतल्या कोणत्याही विवादावर, मुख्यमंत्री, मुख्य सचिवाशी विचारविनिमय करून निर्णय घेतील.

(४) शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्या, सामान्यपणे, वर्षातून केवळ एकदाच एप्रिल किंवा मे महिन्यात करण्यात येतील :

परंतु, खाली नमूद केलेल्या परिस्थितीत वर्षातील कोणत्याही वेळी,—

१) नव्याने निर्माण केलेल्या पदांवर किंवा सेवानिवृत्ती, पदोन्नती, राजीनामा, पदावनती, त्यापन यांमुळे किंवा बदलीच्या परिणामरूप रिक्त झालेल्या पदांवर किंवा रजेवरून परत आल्याच्या बाबतीत,

(दोन) अपवादात्मक परिस्थितीमुळे किंवा विशेष कारणांमुळे बदली करणे आवश्यक आहे अशी सक्षम प्राधिकाऱ्याची खात्री पटली असेल अशा बाबतीत, तसे लेखी नमूद केल्यानंतर आणि लगतनंतरच्या वरिष्ठ प्राधिकाऱ्याच्या पूर्वं मान्यतेने,

अशी बदली करता येईल.

(५) कलम ३ मध्ये किंवा या कलमामध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरीही, विशेष प्रकरणांत, सक्षम प्राधिकाऱ्याला, कारणे लेखी नमूद करून, शासनाची किंवा, यथास्थिति, मुख्यमंत्र्याची पूर्वं परवानगी घेऊन शासकीय कर्मचाऱ्याची, त्याचा पदावधी पूर्ण होण्यापूर्वी बदली करता येईल.

पदावधी
वाढविणे.

५. (१) शासकीय सेवक व कर्मचारी यांच्या नेमणुकीचा, कलम ३ मध्ये निर्धारित केलेला पदावधी, खाली विनिर्दिष्ट केलेल्या अपवादात्मक प्रकरणांमध्ये वाढविता येईल,—

(क) नेमणुकीच्या ठिकाणी किंवा पदावर पदावधी पूर्ण केल्यानंतर, बदलीसाठी पात्र झालेल्या कर्मचाऱ्याच्या सेवानिवृत्तीसाठी एक वर्षापेक्षा कमी कालावधी शिल्लक असेल तेव्हा ;

(ख) कर्मचारी एखाद्या विशिष्ट कामासाठी आवश्यक ती तांत्रिक अर्हता किंवा अनुभव धारण करणारा असेल व त्या पदासाठी योग्य असा बदली कर्मचारी तात्काळ उपलब्ध नसेल तेव्हा ; आणि

(ग) एखादा कर्मचारी, एखाद्या प्रकल्पावर काम करीत असेल व तो प्रकल्प पूर्णतेच्या शेवटच्या टप्प्यात असेल आणि त्याला तेथून काढून घेण्याने प्रकल्प वेळेत पूर्ण होणेच धोक्यात येणार असेल तेव्हा.

(२) कलम ३ मध्ये किंवा या अध्यादेशाच्या इतर कोणत्याही तरतुदींमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, एकाच विभागातील किंवा कार्यालयातील शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या मोठ्या प्रमाणात बदल्या केल्यामुळे, शासकीय कामावर प्रतिकूल परिणाम होणार नाही, याची सुनिश्चिती करण्यासाठी, कोणत्याही कार्यालयातील किंवा विभागातील तीस टक्क्यांपेक्षा अधिक नसतील इतक्या कर्मचाऱ्यांची एका वर्षात एकाच वेळी बदली करण्यात येईल.

६. खाली दिलेल्या तक्त्याच्या स्तंभ (१) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या शासकीय कर्मचाऱ्याची बदली करणारा बदली करणारा प्राधिकारी, त्या कर्मचाऱ्याच्या समोरच्या स्तंभ (२) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या बदली करणाऱ्या प्राधिकार्याला प्राधिकारी करता येईल :-

तक्ता

शासकीय कर्मचाऱ्यांचे गट (१)	बदली करणारा सक्षम प्राधिकारी (२)
(क) अखिल भारतीय सेवेतील अधिकारी, रुपये १०,६५०-१५,८५० व त्यापेक्षा अधिक वेतनश्रेणी असलेले राज्य सेवेतील गट ' अ ' मधील सर्व अधिकारी.	मुख्यमंत्री
(ख) रुपये १०,६५०-१५,८५० पेक्षा कमी वेतनश्रेणी असलेले राज्य सेवेतील गट ' अ ' मधील सर्व अधिकारी.	संबंधित विभागांच्या सचिवांशी विचारविनिमय करून त्या विभागाचा प्रभारी मंत्री.
(ग) गट ' ब ' मधील सर्व अधिकारी	विभाग प्रमुख.
(घ) गट ' क ' आणि ' ड ' मधील सर्व कर्मचारी	प्रादेशिक विभागप्रमुख :

परंतु, तक्त्यातील नोंद (ख) मधील विभागीय किंवा जिल्हा स्तरावर काम करीत असलेल्या अधिकाऱ्यांच्या बाबतीत, विभागप्रमुख, अशा अधिकाऱ्यांची विभागांतर्गत बदली करण्यास सक्षम असेल ; आणि जिल्हा प्रमुख, अशा अधिकाऱ्यांची जिल्हांतर्गत बदली करण्यास सक्षम असेल :

परंतु आणखी असे की, तक्त्यात विनिर्दिष्ट केलेल्या, बदली करणाऱ्या सक्षम प्राधिकाऱ्याला, सर्वसाधारण किंवा विशेष आदेशांद्वारे, या कलमाखालील त्याचे अधिकार त्याच्या कोणत्याही दुय्यम प्राधिकाऱ्याकडे संपविता येतील.

सक्षम प्राधिकाऱ्याची यादी प्रकाशित करणे.

७. या अध्यादेशाच्या प्रयोजनांकरिता, मंत्रालयाचा प्रत्येक प्रशासनिक विभाग, आपल्या अधिकारितेतील विभागप्रमुखांची आणि प्रादेशिक विभागप्रमुखांची यादी तयार करून प्रकाशित करील आणि या अध्यादेशाच्या प्रयोजनांसाठी आपल्या अधिकारितेतील बदली करण्यासाठी सक्षम असणारे प्राधिकारी अधिसूचित करील.

प्रकरण तीन

शिस्तभंगाची कारवाई

शिस्तभंगाची कारवाई.

८. (१) प्रत्येक शासकीय कर्मचारी, त्यास नेमून दिलेली किंवा त्याच्याशी संबंधित असलेली शासकीय कर्तव्ये व कार्यालयीन काम अत्यंत दक्षतेने आणि शक्य तितक्या शीघ्रतेने पार पाडण्यास बांधील असेल :

परंतु, साधारणपणे, कोणतीही फाईल विभागातील किंवा कार्यालयातील कोणत्याही शासकीय कर्मचाऱ्याच्या टयलावर सात कामाच्या दिवसांपेक्षा अधिक काळ प्रलंबित राहणार नाही :

परंतु आणखी असे की, तात्काळ आणि तातडीच्या स्वरूपाच्या फाईला, त्या प्रकरणाच्या निकडीनुसार शक्य तितक्या शीघ्रतेने आणि प्राधान्याने, तात्काळ फाईल शक्यतो एका दिवसात किंवा दुसऱ्या दिवशी सकाळी आणि तातडीच्या स्वरूपाची फाईल शक्यतो चार दिवसांत निकालात काढण्यात येईल :

परंतु तसेच, दुसऱ्या कोणत्याही विभागाकडे विचारार्थ पाठवावयाची आवश्यकता असलेल्या फाईलीच्या संबंधात, संबंधित विभाग त्या प्रकरणावर पंचेचाळीस दिवसांच्या आत निर्णय घेऊन आवश्यक ती कार्यवाही करील आणि दुसऱ्या कोणत्याही विभागाकडे विचारार्थ पाठवावयाची आवश्यकता असलेल्या फाईलीच्या संबंधात, तीन महिन्यांच्या आत निर्णय घेण्यात येऊन आवश्यक तो कार्यवाही करण्यात येईल.

(२) एखाद्या शासकीय कर्मचाऱ्यास नेमून दिलेली किंवा त्याच्याशी संबंधित असलेली शासकीय कर्तव्ये किंवा कार्यालयीन काम पार पाडण्यास त्याने जाणूनबुजून किंवा हेतूपुरस्सर विलंब लावणे किंवा त्यात हयगय करणे ही, अशा शासकीय कर्मचाऱ्याच्या कर्तव्यपालनातील कसूर ठरेल आणि असा शासकीय कर्मचारी, महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम, १९७९ अन्वये, किंवा अशा कर्मचाऱ्याला लागू असलेल्या अन्य कोणत्याही संबद्ध शिस्तविषयक नियमांअन्वये यथांचित शिस्तभंगाच्या कारवाईस पात्र असेल.

(३) कोणत्याही शासकीय कर्मचाऱ्याकडून झालेली कर्तव्यपालनातील अशी कोणतीही कसूर, संबंधित सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या लक्षात आल्यावर किंवा त्याच्या लक्षात आणून दिल्यावर, अशा शासकीय

कर्मचाऱ्याकडून झालेल्या, अशा कर्तव्यपालनातील कसुरीबाबत त्याची खात्री पटल्यावर, तो, कसूर करणाऱ्या अशा शासकीय कर्मचाऱ्यावरुद्ध, अशा शासकीय कर्मचाऱ्याच्या वार्षिक गोपनीय अहवालात, अशा कर्तव्यपालनातील कसुरीसंबंधातील नोंद करण्याबरोबरच संबद्ध शिस्तविषयक नियमांअन्वये, यथोचित शिस्तभंगाची कारवाई करील.

प्रकरण चार

संकीर्ण

१. या अध्यादेशाच्या किंवा त्याखाली केलेल्या नियमांच्या तरतुदीनुसार, सद्भावनेने केलेल्या किंवा केल्याचे अभिप्रेत असलेल्या कोणत्याही गोष्टीसाठी, कोणताही शासकीय कर्मचारी किंवा अधिकारी यांच्यावरुद्ध कोणताही दावा, खटला किंवा इतर कायदेशीर कार्यवाही दाखल करण्यात येणार नाही.

सद्भावनेने केलेल्या कृतीला संरक्षण.

१०. (१) राज्य शासनास, या अध्यादेशाची प्रयोजने पार पाडण्यासाठी, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे आणि पूर्व प्रसिद्धीच्या शर्तीस अधीन राहून, नियम करता येतील.

नियम करण्याचा अधिकार.

(२) या अध्यादेशान्वये करण्यात आलेला प्रत्येक नियम, तो करण्यात आल्यानंतर शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाचे अधिवेशन चालू असताना, एकाच अधिवेशनात किंवा त्याहून अधिक अधिवेशनांत मिळून एकूण तीस दिवसांची होईल इतक्या मुदतीकरिता, राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहापुढे ठेवण्यात येईल, आणि ज्यामध्ये अशा प्रकारे तो ठेवण्यात येईल ते अधिवेशन किंवा त्या अधिवेशनाच्या लगतनंतरचे अधिवेशन समाप्त होण्यापूर्वी, त्या नियमात कोणताही फेरबदल करण्याबाबत दोन्ही सभागृहांचे एकमत होईल किंवा तो नियम करण्यात येऊ नये याबाबत दोन्ही सभागृहांचे एकमत होईल आणि तशा अर्थाचा त्यांचा निर्णय, ते **राजपत्रात** अधिसूचित करतात तर, असा निर्णय **राजपत्रात** प्रसिद्ध झाल्याच्या दिनांकापासून तो नियम अशा फेरबदल केलेल्या स्वरूपातच अंमलात येईल, किंवा यथास्थिति, मुळीच अंमलात येणार नाही : तथापि, असा कोणताही फेरबदल किंवा विलोपन यामुळे त्या नियमान्वये पूर्वी करण्यात आलेल्या किंवा करण्याचे वर्जिलेल्या कोणत्याही गोष्टीच्या विधिग्राह्यतेस बाध येणार नाही.

११. (१) या अध्यादेशाच्या तरतुदीची अंमलबजावणी करताना कोणतीही अडचण उद्भवल्यास शासनास, प्रसंगानुरूप अडचण दूर करण्याच्या प्रयोजनासाठी, या अध्यादेशाच्या तरतुदीशी विसंगत नसलेली कोणतीही गोष्ट, **राजपत्रात** आदेश प्रसिद्ध करून, करता येईल.

अडचणी दूर करण्याचा अधिकार.

(२) या कलमाखाली काढलेला प्रत्येक आदेश, तो काढण्यात आल्यानंतर शक्य तितक्या लवकर राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहासमोर ठेवण्यात येईल.

२००४ चा
महा.
अध्या.
१.

१२. (१) महाराष्ट्र शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन आणि शासकीय कर्तव्य पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध अध्यादेश, २००४ हा, याद्वारे, मागे घेण्यात येत आहे.

(२) उक्त अध्यादेश असा मागे घेण्यात आला असला तरीही, त्या अध्यादेशान्वये करण्यात आलेली कोणतीही गोष्ट किंवा कार्यवाही (काढण्यात आलेली कोणतीही अधिसूचना किंवा आदेश यांसह) ही, या अध्यादेशान्वये करण्यात आलेली गोष्ट किंवा कार्यवाही किंवा, यथास्थिति, काढण्यात आलेली अधिसूचना किंवा आदेश असल्याचे मानण्यात येईल.

सन २००४ चा
महाराष्ट्र
अध्यादेश
क्रमांक १ मागे
घेऊन त्याचे
निरसन व
व्यावृत्ती.

निवेदन

शासनाने वेळोवेळी शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या सर्वसाधारण बदल्यांसाठी मार्गदर्शक तत्त्वे घालून दिलेली आहेत. अशी सर्वसमावेशक मार्गदर्शक तत्त्वे, शासन परिपत्रक, सामान्य प्रशासन विभाग, क्र. एसआरव्ही-१०९७/सी.आर. २०/९७/बारा, दिनांक २७ नोव्हेंबर १९९७ आणि शासन परिपत्रक, दिनांक ७ फेब्रुवारी १९९८ अन्वये एकात्रित स्वरूपात नुकतीच प्रसिद्ध करण्यात आली. तथापि, शासनाच्या असे निदर्शनास आले होते की, हे निदेश प्रशासनात विविध पातळीवर काटेकोरपणे अनुसरण्यात येत नव्हते आणि त्यामुळे इच्छित परिणाम साधला जात नव्हता.

२. अशा परिस्थितीत शासनाच्या बदलीविषयक धोरणाचे काटेकोरपणे पालन करण्याची सुनिश्चिती करण्यासाठी, सर्व शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन करण्यासाठी यथोचित कायदा करणे शासनास इष्ट वाटले.

३. शासकीय कर्मचाऱ्यांकडून शासकीय कर्तव्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबाबाबत आणि कर्तव्यपालनातील कसुरीबाबतही शासनाला अतिशय चिंता वाटली होती. या अनिष्ट प्रवृत्तीस परिणामकारकरीत्या प्रतिबंध करण्यासाठी, अशी शासकीय कामे निकालात काढण्याकरिता वेळापत्रक निर्धारित करणे आणि कोणत्याही शासकीय कर्तव्यांचे पालन करण्यात कसूर केल्याबद्दल कसूरदार शासकीय कर्मचाऱ्यांविरोद्ध शिस्तभंगाची कारवाई करण्याची तरतूद करणे शासनास इष्ट वाटले होते.

४. राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते आणि उपरोक्त प्रयोजनांसाठी कायदा करण्याकरिता तातडीने कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांची खात्री पटली होती, म्हणून, त्यांनी, महाराष्ट्र शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन आणि शासकीय कर्तव्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध अध्यादेश, २००३ (सन २००३ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक ९) हा, दिनांक २५ ऑगस्ट २००३ रोजी प्रख्यापित केला होता.

५. त्यानंतर माननीय राज्यपालांनी, दिनांक ८ डिसेंबर २००३ रोजी राज्य विधानमंडळाचे अधिवेशन बोलाविले होते आणि उक्त अध्यादेशाचे विवक्षित सुधारणांसह, राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमामध्ये रूपांतर करण्यासाठी, महाराष्ट्र विधानपरिषदेमध्ये दिनांक ९ डिसेंबर २००३ रोजी, सन २००३ चे विधानपरिषद विधेयक क्रमांक १५ हे विधेयक मांडण्यात आले होते. तथापि, दिनांक १९ डिसेंबर २००३ रोजी राज्य विधानमंडळाची सत्रसमाप्ती झाल्यामुळे, उक्त विधेयक संमत होऊ शकले नाही. उक्त अध्यादेशाच्या तरतुदी अंमलात असण्याचे चालू ठेवणे शासनास इष्ट वाटत असल्याने, महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांनी, दिनांक १६ जानेवारी २००४ रोजी सन २००४ चा महा. अध्या. क्रमांक १ प्रख्यापित केला होता.

६. त्यानंतर, माननीय राज्यपालांनी, दिनांक १५ मार्च २००४ रोजी राज्य विधानमंडळाचे अधिवेशन बोलाविले होते आणि राज्य विधानमंडळाचे अधिवेशन पुन्हा भरल्यानंतर, सन २००३ चे प्रलंबित विधानपरिषद विधेयक क्रमांक १५, राज्य विधानमंडळाच्या संयुक्त समितीकडे विचारार्थ पाठविण्यात आले. दिनांक १५ मार्च २००४ रोजी राज्य विधानमंडळाचे अधिवेशन पुन्हा भरल्यामुळे, भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद २१३(२) (क) द्वारे केलेल्या तरतुदीप्रमाणे, उक्त सन २००४ चा अध्यादेश क्रमांक १ हा दिनांक २५ एप्रिल २००४ नंतर अंमलात असण्याचे बंद होईल आणि शासनास उक्त अध्यादेशाच्या तरतुदी अंमलात असण्याचे चालू राहणे इष्ट वाटते.

७. राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नाही आणि महाराष्ट्र शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन आणि शासकीय कर्तव्ये पार पाडताना हाणाच्या विलंबास प्रतिबंध अध्यादेश, २००४ (२००४ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्र. १), याच्या तरतुदी अंमलात असल्याचे चालू राहावे याकरिता महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कारवाई करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे, अशी परिस्थिती अस्ति चात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली आहे, म्हणून हा अध्यादेश प्रख्यापित करण्यात येत आहे.

मुंबई,
दिनांक २० एप्रिल २००४.

मोहम्मद फजल,
महाराष्ट्राचे राज्यपाल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

चारुशीला सोहोनी,
शासनाचे प्रधान सचिव.

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण
प्राधिकृत प्रकाशन

मंगळवार, एप्रिल २०, २००४/चैत्र ३१, शके १९२६

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

भाग आठ

महाराष्ट्र विधानमंडळाचे अधिनियम व राज्यपालांनी प्रख्यापित केलेले अध्यादेश व केलेले विनियम आणि विधी व न्याय विभागाकडून आलेली विधेयके (इंग्रजी अनुवाद).

In pursuance of clause (3) of article 348 of the Constitution of India, the following translation in English of the Maharashtra Government Servants Regulation of Transfers and Prevention of Delay in Discharge of Official Duties Ordinance, 2004 (Mah. Ord. VIII of 2004), is hereby published under the authority of the Governor.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

PRATIMA UMARJI,
Principal Secretary to Government,
Law and Judiciary Department.

[Translation in English of the Maharashtra Government Servants Regulation of Transfers and Prevention of Delay in Discharge of Official Duties Ordinance, 2004 (Mah. Ord. VIII of 2004), published under the authority of the Governor.]

GENERAL ADMINISTRATION DEPARTMENT

Mantralaya, Mumbai 400 032, dated the 20th April 2004.

MAHARASHTRA ORDINANCE No. VIII OF 2004.

AN ORDINANCE

to provide for regulation of transfers of government servants and prevention of delay in discharge of official duties.

WHEREAS the Governor of Maharashtra had promulgated Mah. the Maharashtra Government Servants Regulation of Ord. Transfers and Prevention of Delay in Discharge of Official IX of Duties Ordinance, 2003, on the 25th August 2003 (hereinafter 2003. referred to as "the said Ordinance");

भाग आठ-४३

(१६८)

[किंमत ४-०० रुपये]

AND WHEREAS upon the re-assembly of the State Legislature on the 8th December 2003, a Bill for converting the said Ordinance into an Act of the State Legislature with certain amendments, was introduced in the Maharashtra Legislative Council as L. C. Bill No. XV of 2003, on the 9th December 2003 ;

AND WHEREAS the said Bill could not be passed by the State Legislature, as the session of the State Legislature was prorogued on the 19th December 2003 ;

AND WHEREAS it was considered expedient to continue operation of the provisions of the said Ordinance, and therefore Mah. Ord. No. I of 2004 was promulgated by the Governor of Maharashtra on 16th January 2004 ;

AND WHEREAS upon the re-assembly of the State Legislature on the 15th March 2004, the pending L. C. Bill No. XV of 2003 was referred to the Joint Committee of both Houses of the State Legislature and is pending with the Joint Committee ;

AND WHEREAS as provided by article 213(2)(a) of the Constitution of India, the Ordinance No. I of 2004 shall cease to operate at the expiration of six weeks from the re-assembly of the State Legislature that is, after the 25th April 2004 ;

AND WHEREAS it is considered expedient to continue the operation of the provisions of the said Ordinance ;

AND WHEREAS both Houses of the State Legislature are not in session and the Governor of Maharashtra is satisfied that circumstances exist which render it necessary for him to take immediate action to continue the operation of the provisions of the said Ordinance, for the purposes hereinafter appearing ;

NOW, THEREFORE, in exercise of the powers conferred by clause (1) of article 213 of the Constitution of India, the Governor of Maharashtra is hereby pleased to promulgate the following Ordinance, namely :-

CHAPTER I

PRELIMINARY.

Short title,
commence-
ment and
application.

1. (1) This Ordinance may be called the Maharashtra Government Servants Regulation of Transfers and Prevention of Delay in Discharge of Official Duties Ordinance, 2004.

(2) It shall be deemed to have come into force on the 25th August 2003.

(3) It shall apply to all government servants in the State services including the All India Service Officers of the Maharashtra Cadre:

Provided that, Chapter II shall not apply to the employees appointed on non-transferable posts in isolated cadres and to the employees under the administrative control of the judiciary; and Chapter III shall not apply to the All India Service Officers of the Maharashtra Cadre.

2. In this Ordinance, unless the context otherwise Definitions. requires,—

(a) “competent authority” means the appointing authority of the government servant and shall include the transferring authority specified in section 6;

(b) “Department” or “Administrative Department” means the Department of the Government of Maharashtra as specified in the First Schedule to the Maharashtra Government Rules of Business;

(c) “Government” or “State Government” means the Government of Maharashtra;

(d) “Group A, B, C and D posts” means the posts under the Government, classified as Group A, B, C and D posts by Government order, from time to time;

(e) “government servant” means a government servant or employee as defined in rule 2(b) of the Maharashtra Civil Services (Conduct) Rules, 1979, and shall include the All India Service Officers and Employees (other than the Judicial Officers) under the administrative control of the judiciary;

(f) “post” means the job or seat of duty to which a government servant is assigned or posted;

(g) “secretariat services” means the State services belonging to the Mantralaya Departments;

(h) “transfer” means posting of a government servant from one post or place of work to another post or place of work and includes posting from one office to another office within the same town;

(i) “transferring authority” means the authorities mentioned in section 6;

CHAPTER II

TENURES OF POSTING AND TRANSFER AND TRANSFERRING AUTHORITY.

Tenure of
posting.

3. (1) For All India Service Officers and all Groups A, B and C State Government Servants or employees, the normal tenure in a post shall be three years :

Provided that, when such employee is from the non-secretariat services in Group C, such employee shall be transferred from the post held, on his completion of two full tenures at that place, to another place :

Provided further that, when such employee belongs to secretariat services, such employee shall not be continued in the same post for more than three years and shall not be continued in the same department for more than two consecutive tenures.

(2) Employees in Group D shall normally not be subjected to fixed tenure. They shall not be transferred out from the station where they are serving except on request when a clear vacancy exists at the station where posting is sought, or on mutual transfer, or when a substantiated complaint of serious nature is received against them.

Tenure of
transfer.

4. (1) No government servant shall ordinarily be transferred unless he has completed his tenure of posting as provided in section 3.

(2) The competent authority shall prepare every year in the month of January, a list of government servants due for transfer, in the month of April and May in the year.

(3) Transfer list prepared by the respective competent authority under sub-section (2) for Group A officers specified in entries (a) and (b) of the table under section 6 shall be finalised by the Chief Minister or the concerned Minister, as the case may be, in consultation with the Chief Secretary or concerned Secretary of the Department, as the case may be :

Provided that, any dispute in the matter of such transfers shall be decided by the Chief Minister in consultation with the Chief Secretary.

(4) The transfers of government servants shall ordinarily be made only once in a year in the month of April or May :

Provided that, transfer may be made any time in the year in the circumstances as specified below, namely:—

(i) to the newly created post or to the posts which become vacant due to retirement, promotion, resignation, reversion, reinstatement, consequential vacancy on account of transfer or on return from leave ;

(ii) where the competent authority is satisfied that the transfer is essential due to exceptional circumstances or special reasons, after recording the same in writing and with the prior approval of the next higher authority.

(5) Notwithstanding anything contained in section 3 or this section, the competent authority may, in special cases, after recording reasons in writing and with the prior permission of the Government or the Chief Minister, as the case may be, transfer a government servant before completion of his tenure of post.

5. (1) The tenure of posting of a government servant or employee laid down in section 3 may be extended in exceptional cases as specified below, namely:—

Extension
of tenure.

(a) the employee due for transfer after completion of tenure at a station of posting or post has less than one year for retirement ;

(b) the employee possesses special technical qualifications or experience for the particular job and a suitable replacement is not immediately available ; and

(c) the employee is working on a project that is in the last stage of completion, and his withdrawal will seriously jeopardise its timely completion.

(2) Notwithstanding anything contained in section 3 or any other provisions of this Ordinance, to ensure that the government work is not adversely affected on account of large scale transfers of government servants from one single Department or Office, not more than thirty per cent. of the employees shall be transferred from any Office or Department at a time, in a year.

6. The government servants specified in column (1) of the table hereunder may be transferred by the Transferring Authority specified against such government servants in column (2) of the table.

Transfer-
ring
Authority.

TABLE

Groups of Government Servants (1)	Competent Transferring Authority (2)
(a) Officers of All India Services, all Officers of State Services in Group "A" having pay-scale of Rs. 10,650-15,850 and above.	Chief Minister.
(b) All Officers of State Services in Group "A" having pay-scale less than Rs. 10,650-15,850.	Minister-in-Charge in consultation with Secretaries of the concerned Departments.
(c) All Officers in Group "B"	Heads of Departments.
(d) All employees in Groups "C" and "D".	Regional Heads of Departments :

Provided that, in respect of officers in entry (b) in the table working at the Divisional or District level, the Divisional Head shall be competent to transfer such officers within the Division; and the District Head shall be competent to transfer such officers within the District:

Provided further that, the Competent Transferring Authority specified in the table may, by general or special order, delegate its powers under this section to any of its subordinate authority.

Publication
of list of
competent
authority.

7. Every Administrative Department of Mantralaya shall for the purposes of this Ordinance prepare and publish a list of the Heads of Departments and Regional Heads of Departments within their jurisdiction and notify the authorities competent to make transfers within their jurisdiction for the purposes of this Ordinance.

CHAPTER III

DISCIPLINARY ACTION.

Disciplinary
action.

8. (1) Every government servant shall be bound to discharge his Official Duties and the Official Work assigned or pertaining to such government servant most diligently and as expeditiously as feasible:

Provided that, normally no file shall remain pending on the table of any government servant in the Department or Office for more than seven working days:

Provided further that, immediate and urgent files shall be disposed of as per the urgency of the matter, as expeditiously as possible, and preferably the immediate file in one day or next day morning and the urgent file in four days :

Provided also that, in respect of the files not required to be referred to any other Department, the concerned Department shall take the decision and necessary action in the matter within forty-five days and in respect of files required to be referred to any other Department, decision and necessary action shall be taken within three months.

(2) Any wilful or intentional delay or negligence in the discharge of official duties or in carrying out the Official Work assigned or pertaining to such government servant shall amount to dereliction of Official Duties and shall make such government servant liable for appropriate disciplinary action under the Maharashtra Civil Services (Discipline and Appeal) Rules, 1979 or any other relevant disciplinary rules applicable to such employee.

(3) The concerned competent authority on noticing or being brought to its notice any such dereliction of duties on the part of any government servant, after satisfying itself about such dereliction on the part of such government servant shall, take appropriate disciplinary action against such defaulting government servant under the relevant disciplinary rules including taking entry relating to such dereliction of duty in the Annual Confidential Report of such government servant.

CHAPTER IV

MISCELLANEOUS.

9. No suit, prosecution or other legal proceedings shall lie against any government servant or officer for anything done or purported to have been done in good faith in pursuance of the provisions of this Ordinance or the rules made thereunder. Protection of action taken in good faith.

10. (1) The State Government may, by notification in the *Official Gazette*, and subject to the condition of previous publication, make rules to carry out the purposes of this Ordinance. Power to make rules.

(2) Every rule made under this Ordinance shall be laid, as soon as may be, after it is made, before each House of the State Legislature, while it is in session for a total period of thirty days, which may be comprised in one session or in two or more successive sessions, and if, before

the expiry of the session in which it is so laid or the session or sessions immediately following, both Houses agree in making any modification in the rule or both Houses agree that the rule should not be made, and notify their decision to that effect in the *Official Gazette*, the rule shall, from the date of publication of such decision in the *Official Gazette*, have effect only in such modified form or be of no effect, as the case may be; so, however, that any such modification or annulment shall be without prejudice to the validity of anything previously done or omitted to be done under that rule.

Power to
remove
difficulties.

11. (1) If any difficulty arises in giving effect to the provisions of this Ordinance, the Government may, as occasion arises, by an order published in the *Official Gazette*, do anything, not inconsistent with the provisions of this Ordinance.

(2) Every order made under this section shall be laid, as soon as may be, after it is made, before each House of the State Legislature.

Repeal by
withdrawal
of Mah.
Ord. I of
2004 and
saving.

12. (1) The Maharashtra Government Servants Regulation of Transfers and Prevention of Delay in Discharge of Official Duties Ordinance, 2004, is hereby withdrawn.

Mah.
Ord. I
of
2004.

(2) Notwithstanding such withdrawal, anything done or any action taken (including any notification or order issued) under the said Ordinance, shall be deemed to have been done, taken or issued, as the case may be, under this Ordinance.

STATEMENT

The Government had issued guidelines for general transfers of government employees from time to time. All such comprehensive guidelines were recently issued in a consolidated form under Government Circular, General Administration Department, No. SRV-1097/C.R.20/97/XII, dated the 27th November 1997, and by Government Circular, dated the 7th February 1998. However, it was noticed by the Government that these directions were not being followed scrupulously at various levels in the administration and were not having the desired effect.

2. Under the circumstances, to ensure strict compliance with the Government transfer policy, Government considered it expedient to make a suitable law for regulating transfers of all government servants.

3. The Government was also deeply concerned about the delays and dereliction in the discharge of Official Duties by government servants. To effectively curb this undesirable tendency, Government considered it expedient to lay down the time schedule for disposal of Government work and to provide for taking disciplinary action against the defaulting government servants for any dereliction of Official Duties.

4. As both Houses of State Legislature were not in session and the Governor of Maharashtra was satisfied that circumstances existed which rendered it necessary for him to take immediate action to make the law for the aforesaid purposes, the Maharashtra Government Servants Regulation of Transfers and Prevention of Delay in Discharge of Official Duties Ordinance, 2003 (Mah. Ord. IX of 2003), was promulgated by the Governor of Maharashtra, on the 25th August 2003.

5. Thereafter, the session of the State Legislature was convened by the Hon'ble Governor on the 8th December 2003 and a Bill for converting the said Ordinance into an Act of the State Legislature with certain amendments, was introduced in the Maharashtra Legislative Council as L. C. Bill No. XV of 2003 on the 9th December 2003. However, the said Bill could not be passed, as the session of the State Legislature was prorogued on the 19th December 2003. As the Government considered expedient to continue the operation of the provisions of the said Ordinance, Mah. Ord. No. I of 2004 was promulgated by the Governor of Maharashtra on the 16th January 2004 ;

6. Thereafter, the session of the State Legislature was convened by the Hon'ble Governor on the 15th March 2004 and upon the re-assembly of the State Legislature, the pending L. C. Bill No. XV of 2003 was referred to the Joint Committee of the State Legislature. As the State Legislature had re-assembled on the 15th March 2004, as provided by article 213(2) (a) of the Constitution of India, the said Ordinance No. I of 2004 would cease to operate after the 25th April 2004, and the Government considers it expedient to continue the operation of the provisions of the said Ordinance.

7. As both Houses of the State Legislature are not in session and the Governor of Maharashtra is satisfied that circumstances still exist which render it necessary for him to take immediate action to continue the provisions of the Maharashtra Government Servants Regulation of Transfers and Prevention of Delay in Discharge of Official Duties Ordinance, 2004 (Mah. Ord. I of 2004), this Ordinance is promulgated.

Mumbai,

Dated the 20th April 2004.

MOHD. FAZAL,

Governor of Maharashtra.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

CHARUSHEELA SOHONI,

Principal Secretary to Government.